

Kde selhávají slova, mluví hudba

(Hans Christian Andersen)

Když jsem byl požádán, abych napsal pokračování svého zamyšlení, které bylo uvedeno v Autor in, řekl jsem si, že bych rád vzdal hold hudebním vztahům, které jsem poznal u svých učitelů, mentorů a vzorů. Někteří z nich dnes už nežijí, a přesto zde zůstaly jejich myšlenky, praktika, zvyklosti a metody, které přivedly je či jejich žáky na vrchol hudební činnosti, pedagogiky a umělecké výkonnosti. A také k rozpoložení, v němž hudbu milovali, ctili, bránili před malostí a sloužili jí.

TEXT: JIŘÍ HLAVÁČ

Karel Krautgartner, Woody Herman a Jan Konopásek v družné muzikantské debatě, foto: archiv Jana Konopáska

HUDBA, PUSTÍTE-LI SI JI DO DUŠE, VE VÁS SVÝM ZPŮSOBEM OŽIVNE A UŽ NEZMIZÍ

V době, kdy jsem navštěvoval devítiletou školu, byly zavedeny povinné „výchovné koncerty“ a žáci při nich, ve tmě sálu, ukazovali často svoji nevychovanost a lhostejnost ke všemu, co se před nimi na pódiu dělo. Ve zlínském Velkém kině byl ovšem zázračný učitel František Bláha, který koncerty slovně provázel.

Tehdy jsme ještě nepoužívali termín moderátor, on jím taky nebyl, protože dokonale znal většinu skladeb, které hrála místní filharmonie, a myslím, že je znal dokonce z paměti. Byl tím, kdo uměl skladby přiblížit, procítit a vyložit. Poznal jsem jej později jako svého učitele hudební výchovy a mohu říci, že jsem mu věřil každé slovo, jež vyslovil. Sám chodil zpívat do sboru Dvořák, poznal formy, harmonie, polyfonii, melodiku, rytmiku i tektoniku skladeb a věděl, jak hudba

dokáže podpořit a zvýraznit třeba i obsah textu. Koncerty jím uváděné byly velkou pobídkou, inspirací a povzbuzením pro každého, kdo k hudbě jen nějak tíhl, hledal k ní cestu, oblíbil si ji, a sám ještě nevěděl proč. Dodávám, že František Bláha přišel se svým zlínským výkladem hudby podstatně dříve než šéf Newyorské filharmonie Leonard Bernstein. A to je co říci, ač se to odehrálo bez záznamu pro vydavatelství Columbia.

**MŮŽETE BÝT ZKLAMÁNÍ,
KDYŽ NEUSPĚJETE,
ALE KONEC S VÁMI BUDE,
POKUD SE PŘESTANETE SNAŽIT**

Ve třinácti letech jsem sám zažil velký hudební přerod. Miloval jsem sport a bylo jasné, čemu se chci v budoucnu věnovat. Jenže na koncertě zmíněného orchestru jsem vyslechl také Rapsodii pro saxofon a orchestr Clauda Debussyho se sólistou Karlem Krautgartnerem a bylo to jako zásah blesku. Najednou jsem nechtěl být vytrvalcem a maratonským běžcem, ale saxofonistou a jít studovat hudbu na konzervatoř. Na místní lidové škole umění vyučoval hře na dechové nástroje Bohumil Dovrtěl. Pedagogický génius, jehož třídou prošli také Felix Slováček, Stanislav Wabi Daněk či Pavel Zedníček. Jeho metoda byla prostá – „hrej všechno, co tě zajímá

Bohumil Dovrtěl (sbormistr Podhoranu),
foto: archiv Bohumila Dovrtěla mladšího

a baví, a hrej to nejlépe, jak dovedeš“. Přitom, ač jsme o tom ani nevěděli, naši hru vylepšoval a zpřesňoval v nástrojové technice, tónové kvalitě, intonační flexibilitě a v repertoárové náročnosti. Naučil nás hudbu ctít a milovat a nést za ni odpovědnost. Dnes, po desetiletích praxe, už vím, že nám dal to podstatné, díky čemuž jsme hudbu už nikdy nepustili, nezatratili a nechovali se k ní povýšeně macešsky. Všichni, které jsem tady zmínil, šli v jeho stopách a po naznačené cestě. A jistě i za ně a stovky dalších vrstevníků mohu říci, že lidé jako František Bláha a Bohumil Dovrtěl udělali pro rozvoj hudebnosti u nás, a díky našim pozdějším teritoriálním přesahům i v zahraničí, neuvěřitelně mnoho, bez nároku na obecnou známost, ocenění, respekt a osobní uznání. Sami žili a dožili ve skryté anonymitě.

VĚŘÍTE-LI SI BĚHEM VYSTOUPENÍ, PROJDE VÁM NA PÓDIU SKORO VŠECHNO

Po tomto zamyšlení, které jsem věnoval elementárnímu stupni našich devítiletých a základních uměleckých škol, s dodatkem, že hudební výchova je na základních školách mnohdy chápána jen jako alternativní průprava do světa umění, chci vaši pozornost převést na konzervatoře a vysoké umělecké školy. I zde jsem poznal pedagogy, kteří dokázali po dlouhá desetiletí vychovávat generace špičkových instrumentalistů. Profesoři Josef Chuchro, Ivan Štraus,

František Thuri, Jaroslav Foltýn, Václav Junek, Ivan Klánský, František Herman, Jiří Mihule, Ivan Moravec a přidám Jiřího Chválu a Jiřího Bělohlávku za sbormistry a dirigenty a Karly Velebného a Růžičku či Petra Kořínka za jazzovou oblast. Všichni byli schopni motivovat své žáky k profesionalitě a špičkové výkonnosti, ale hlavně k vášnivě oddanosti hudbě jako takové. Díky ní dokázali řešit složité umělecké, životní, ekonomické či zdravotní situace a obtíže. Řekněme, že ukazovali svým žákům onen pověstný „vyšší princip mravní“. A díky němu i neutuchající víru ve smysluplnost hudební oběti v cestě za dokonalostí. Hudba vám dříve než kritici řekne, kdy jste ji našli. A stejně tak, když jen obcházíte kolem.

NEJDE O TO, ODKUD PŘÍCHÁZÍTE, ALE KAM JDETE

Důležitým hodnotícím kritériem kvality práce hudebníka není jen úspěch, ale i délka jeho umělecké činnosti a ochota na sobě neustále pracovat. Houslista Josef Suk mně opakovaně říkal větu: „Večer triumf a bouřlivý potlesk a ráno při cvičení nové skladby opět práce Sisyfa. Prstoklady, smyky, artikulace, a to všechno donekonečna.“ V obdobném duchu se mnou hovořili i Karel Krautgartner v exilu v Kolíně nad Rýnem či Jan Konopásek po svém návratu z emigrace domů. Poznali hudební svět tuzemska i zahraničí a věděli, že všude rozhoduje nápaditost, vzdělanost, znalost praxe, morálka a stabilita vysoké výkonnosti. A také to, jak jsme se naučili hudbu milovat, uznávat a ctít. To všechno se v našem projevu totiž hned nebo později odrazí.

*Hudba je hlasem,
který nám říká,
že lidstvo je něčím víc,
než si uvědomuje*

CODA GUSTAVA BROMA

Gustava jsem měl moc rád a vážil si jeho vztahu k tomu, co dělal a jak dělal. Sám to vyjádřil slovy: „Sebetalentovnější dobrák a měkkota nemůže v řídicí funkci uspět nikde, natož v kapele. Tady

Vladimír Suchánek a Ivan Medek v rozhovoru
o hudebních láskách, foto: Zdeněk Chrapek

platí víc než kde jinde – za dobrotu na žebrotu. A je na to recept v podstatě velmi jednoduchý, jenomže jej lze naindovovat pouze tomu, kdo na něj má. Kolik je těch, kdo v domnění, že na něco mají v muzice a v umění vůbec, se pouští do činností, na které nestačí, ať je to v muzice, umění, podnikání či politice. Bohužel jsou obory, kde se to dlouho nepozná a často ani poznat nechce – a to pak dochází ke katastrofám, k mrhání energií, časem, penězi, k morálním ztrátám i lidským tragédiím.“ A já dodávám – i k degradaci něčeho, co bylo budováno po staletí. Tedy ke ztrátě důvěry v hodnotu UMĚNÍ.

A jsem v závěru svých dnešních úvah. Hudba nám neustále nastavuje zrcadlo a je jen na nás, zda a jak se do něj chceme podívat a poznat svoji reálnou podobu. ☒

Gustav Brom, foto: archiv Gustava Broma